

HET ATELIER VAN DE SAMENLEVING

Daar zitten we dan. Een wereld in verandering, met problemen die complex en verstrengeld zijn. Kunnen we een koers kiezen en, met gemeenschappelijke idealen, richting vinden door deze tijd? Of verliezen we ons in chaos, onenigheid en belangenstrijd?

Op zich zou een duurzame, gezonde wereld niet iets hoeven zijn waarover we het oneens zijn. Sterker: we willen allemaal dat onze kinderen kunnen leven zonder dat de dijken breken, de bodem uitgeput is, oogsten mislukken en massa's klimaatvluchtelingen naar Europa komen.

Maar hoe we daar komen, is een raadsel. De weg naar een wereld waarin niet de economische groei en welvaart, maar ons welzijn, gezondheid en geluk centraal staan is niet alleen vol obstakels, er ligt helemaal geen weg. Het is een moeras waar we doorheen moeten. Technologie, economische groei en innovatie lopen vast in tekorten aan grondstoffen, energie, arbeid. De rek is uit het economische systeem. We hebben de bronnen en grondstoffen van de aarde uitgeput. We moeten daarom een gezamenlijk idee krijgen waar we naartoe willen.

Misschien heb je het gevoel dat wij als mensheid op een immense olietanker varen. Groot, knap georganiseerd en vol stuwkracht. En ook al voelen we dat we de verkeerde kant op gaan, het gevaarte lijkt niet van richting te kunnen veranderen. Kunnen we toegang

krijgen tot de brug, waar de stuurman en kapitein zitten? Zij omzeilen weliswaar de meeste ondiepten en kliffen, maar is er echt sprake van een duidelijke koers?

Het schip moet bestuurd worden door de mensen die wij als volksvertegenwoordiger kiezen, de parlementariërs die voor ons de regering controleren en wetten maken. Maar de complexiteit van alledag houdt vaak échte verandering tegen. Men is afhankelijk van tastbare successen op korte termijn, media-momenten en symbolische, aansprekende acties. Die olietanker, dat is een illusie. Wij zitten niet op één schip. We zijn een vloot.

We varen door de tijd, in verschillende verbanden: gemeenschappen, organisaties, landen en culturen hebben elk hun onderlinge samenhang en manier van voortbewegen. We zijn druk om ons schip waterdicht te houden, het geheel te managen, soms wat zeilen bij te zetten om niet achterop te raken. We zijn ook druk om de samenhang vast te houden, want we leven in tijden waarin traditionele verbanden en verbonden uiteenvallen. Dit vergt onze aandacht en zorg. Maar zien we in alle drukte dat het niet alleen gaat om blijven drijven, maar ook om een gezamenlijke bestemming?

Onze democratische traditie met alle instituties, wetten en gebruiken is niet machteloos, ze is alleen onvolledig. We zijn nu gefocust op het varende houden van een oud en immens schip. De korte termijn, crisismanagement, pleisters plakken. Bij goed weer werkt dat op zich wel. Maar nu we steeds meer te maken krijgen met slecht

Voor elk nummer wordt een filosoof, denker, theoloog, antropoloog, dichter of kunstenaar uitgenodigd om het thema van die editie – of juist een alternatief onderwerp – te ‘overpeinzen’. Met hun persoonlijke kijk daarop kunnen zij verdieping bieden en wellicht inspireren tot nieuwe inzichten of een andere blik.

weer, met crises, oorlog, pandemieën, lijken we stuurloos rond te dobberen. Donkere wolken benemen ons het zicht op een richting. Tegenkrachten mobiliseren zich, de hakken gaan in het zand. We belanden in een strijd waarin gevoel, loyaliteit, identiteit en cultuurverschillen worden geladen met vileine munitie. We verliezen een rationele, wetenschappelijke basis, en de lange termijn verdwijnt uit het zicht.

Democratie trekt zich terug in tijden van crisis en maakt ruimte voor wantrouwen en verdeeldheid. Inspraak en betrokkenheid van burgers bewaren we voor als de storm voorbij is. We weten alleen dat deze storm niet zomaar overwaait. De crisis is geen incident, maar zit diep in het systeem. We staan voor een transitie die ingrijpt op de diepste laag van onze samenleving. Dit gaat om ons hart. En ons hart gaat pas kloppen als we een rol hebben en daarop aangesproken worden.

In een gezond bedrijf is het gebruikelijk om ten minste 5 procent van het budget in onderzoek en ontwikkeling (R&D) te stoppen. Als je geen binding houdt met veranderende omstandigheden en niet innoveert, wordt je bedrijf immers snel ingehaald. Kunnen wij als gemeente, provincie of land ook zien dat bij het veranderen van richting, maatschappelijke R&D onontbeerlijk is? Als we het ideaal van brede welvaart willen waarmaken, moeten we als samenleving niet alleen zakelijk, vooruitstrevend en daadkrachtig zijn, maar ook open, gevoelig en eerlijk. Hiervoor is scherp waarnemingsvermogen nodig, waardoor niet alleen mogelijkheden

en kansen, maar ook onderhuidse gevoelens van onbehagen, ongemak of onrechtvaardigheid zichtbaar en voelbaar worden. Er is speelruimte nodig, waar ideeën kunnen worden uitgetest. En er is luwte nodig, waarin mensen van verschillende achtergronden, klassen, beroepen of culturen elkaar ontmoeten en waar nieuwe verbindingen kunnen ontstaan.

Hier zijn praktische vormen voor. Denk aan een halfjaarlijks plekberaad, waarin buurtbewoners, kunstenaars en plaatselijke bestuurders samen vragen stellen: hoe zou onze wijk er in het beste geval over twintig jaar uit kunnen zien? Wat zit die ontwikkeling in de weg? En welke initiatieven kunnen we nu de ruimte geven om daarnaartoe te gaan?

Deze speel-, onderzoek- en maakruimte is er niet om te klagen of dagelijkse problemen te bespreken. Het is een vrije plek, waar iedereen de kunstenaar in zichzelf kan aanspreken. Zo ontstaat een atelier van de samenleving waarin idealen niet langer zijn voorbehouden aan een select gezelschap, maar als het ware een humuslaag vormen waarin een goede wereld wortel kan schieten. «

Merlijn Twaalfhoven is componist en oprichter van The Turn Club, een samenwerkingsverband van kunstprofessionals, veranderaars en bruggenbouwers. In zijn boek *Het is aan ons*, beschrijft hij waarom we de kunstenaar in onszelf nodig hebben om de wereld te redden. tegentijd.nl/plekberaden-voor-de-toekomst

